

Mr.sc. Alema Fazlić
Aida Džiho, MA

MOTIVACIJSKA FUNKCIJA VREDNOVANJA UČENIČKIH POSTIGNUĆA U OKVIRU JEZIČKO-KOMUNIKACIJSKOG PODRUČJA

Sažetak

Vrednovanje učeničkih postignuća izuzetno je kompleksna nastavna aktivnost, neizostavan dio svih faza nastavnog procesa i jedna je od ključnih komponenti kvalitetnog obrazovnog sistema. Proces vrednovanja omogućava nastavnicima prikupljanje podataka o stečenim znanjima i vještinama učenika, samostalnosti, kreativnosti, stepenu razvijenosti kompetencija i pokazanim individualnim interesima. Ukoliko se uradi kvalitetno, učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, a nastavnik može sagledati uspješnost metoda svog rada. Za kvalitetno obrazovanje, kakvom svi težimo, neophodan je kvalitetan proces vrednovanja koji podrazumijeva kontinuirano praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učeničkih postignuća. U radu su se analizirali postupci i elementi vrednovanja u nastavi maternjeg i stranog jezika u osnovnoj školi, zastupljenost sumativnog i formativnog vrednovanja, te motivacijska funkcija procesa vrednovanja. Nakon prikupljenih podataka u svrhu izrade teorijskog dijela rada, pristupili smo izradi metodološkog dijela, koji predstavlja osnovu za empirijsko istraživanje problema. Koristeći metode teorijske analize i sinteze, komparativnu, te deskriptivnu i survey metodu ispitali smo stavove nastavnika maternjeg i engleskog jezika, te učenike osmih i devetih razreda osnovnih škola o procesu vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi jezika i njegovoj motivacijskoj funkciji. Cilj istraživanja bio je utvrditi zastupljenost formativnog vrednovanja u nastavi jezika, njegove funkcije u nastavnom procesu, razlike u stavovima nastavnika u odnosu na jezik koji predaju, razlike u stavovima učenika u odnosu na predmet, te koliko proces vrednovanja na učenike djeluje motivirajuće u smislu poboljšanja procesa učenja.

Ključne riječi: motivacija, vrednovanje, učenička postignuća, bosanski jezik, engleski jezik

Uvod

Vrednovanje u obrazovanju općenito, pa i u nastavi maternjeg i stranog jezika, izuzetno je kompleksan proces, a neizostavan je dio svih faza nastave iako se često pogrešno vezuje samo za kraj obrazovnog procesa. Ono je, dakle, integralna komponenta odgojno-obrazovnog procesa, a historijski gledajući, staro je koliko i škola i osjetljivo je područje za sve interesne grupe unutar škole: nastavnike, učenike i roditelje. Na temelju rezultata vrednovanja nastavnici donose važne odluke za učenika te ono zahtijeva njihov puni profesionalni integritet i korištenje objektivnih informacijama o učenju i učeničkim postignućima. Za učenike vrednovanje je izrazito osjetljivo područje jer može značajno odrediti njihovu motivaciju za učenje, pristup učenju, pa čak i volju za sudjelovanje u nastavnom procesu. Roditeljima vrednovanje pomaže u razumijevanju postignuća njihove djece te im daje smjernice o tome kako ih podržati i usmjeravati.

S obzirom da se sa sadržajnog pristupa postepeno prelazi na kurikularni, sistem praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja neminovno doživljava značajne promjene. Usmjeravanjem prema ključnim kompetencijama mijenjaju se elementi vrednovanja, odnosno, ne vrednuje se više sadržaj već ishodi učenja koji bi trebali biti precizirani kurikulumima

nastavnih predmeta i kurikulumima međupredmetnih tema. Svrha vrednovanja je da se utvrdi jesu li očekivani ishodi učenja ostvareni, odnosno, na kojoj se razini usvojenosti znanja, vještina i stavova učenik trenutno nalazi. Kao proces, vrednovanje je tema koja je često u fokusu stručne javnosti i o njoj se mnogo polemise, pa se među najvećim nedostacima vrednovanja u našem sistemu odgoja i obrazovanja (kao i zemalja u okruženju) često se navodi nepostojanje jasnih kriterija prema kojima se vrednuje, željena razina objektivnosti, kao i poticanje negativnih obrazaca motivacije i učenja kod učenika. Vrednovanje je uglavnom svedeno na sumativno, gotovo uvijek rezultira ocjenom, a nedostaje formativnih oblika vrednovanja i sistemskog praćenja učenika različitim oblicima vrednovanja (Trstenjak, 2017). U okviru ovog rada proveli smo istraživanje kojim smo ispitali stavove i mišljenja učenika i nastavnika maternjeg i stranog jezika o motivacijskoj funkciji vrednovanja unutar jezičko-komunikacijskog područja, a obuhvaćeni su svi relevantni segmenti procesa vrednovanja.

Teorijski pristup predmetu istraživanja

Kao što smo već naveli, kurikulumski pristup koji je aktuelan u svim segmentima odgoja i obrazovanja u 21. stoljeću, mijenja fokus sa *šta se uči na kako se uči*, te i kako se provjerava ono što se uči. Ishodi učenja su polazna tačka za organizaciju cijelog procesa učenja, a način provjere „znanja“ mora biti transparentan i povezan sa ishodima učenja koji se žele postići. Većina *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja i ocjenjivanja učenika* u osnovnim i srednjim školama vrednovanje definiše kao sistemsko prikupljanje podataka tokom procesa učenja i sticanja kompetencija u skladu sa unaprijed definisanim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima.

Vrednovanje uključuje procese praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja razine ostvarenosti planiranih ishoda, a vrednuje se širok krug znanja, sposobnosti, stavova i ponašanja, kao i sam proces učenja. Dok pojam praćenje obuhvata kontinuirano sistemsko bilježenje zapažanja o učenikovim aktivnostima i njegovom napredovanju, provjeravanje podrazumijeva procjenu postignutih kompetencija, a ocjenjivanje davanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada u skladu sa elementima ocjenjivanja za konkretan nastavni predmet. Vrednovanje podrazumijeva i korištenje različitih tehnika i postupaka praćenja i evidentiranja učeničkih postignuća uz analizu različitih faktora kao što su učenikova aktivnost, uočena ponašanja i reakcije.

Za razliku od tradicionalne škole u kojoj je uloga nastavnika bila prioritarna i gdje je on sam postavljao ciljeve učenja i elemente vrednovanja, te samostalno na kraju obrazovnih klasifikacija vrednovao učenička postignuća, praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje u savremenoj nastavi podrazumijeva uključenost i nastavnika i učenika. *Sumativno vrednovanje* ili vrednovanje naučenog, čiji glavni cilj je prikaz i izvještaj o onom što je naučeno tokom određenog obrazovnog perioda odlika je tradicionalne škole, a prisutno je i u savremenoj školi gdje se njegovi nedostaci nastoje prevazići formativnim vrednovanjem. Počevši od *dijagnostičkog* vrednovanja, koje se provodi na početku obrazovnog procesa kako bi se utvrdio stepen znanja i kompetencija, *formativno vrednovanje* provodi se kontinuirano tokom nastavnog procesa s ciljem da učenici i nastavnici dobiju povratnu informaciju o procesu učenja i podučavanja. Sve što se radi na nastavi, ali i domaće zadatke može biti materijal za praćenje i prikupljanje podataka o uspješnosti učenja konkretnog učenika što postepeno vodi do *samovrednovanja*. Iako je proces vrednovanja u savremenoj školi itekako usmjeren na učenike,

mnoga istraživanja i dalje pokazuju da učenici, a posebno studenti, imaju razvijene sposobnosti za vrednovanje, ali nedovoljno participiraju u tom dijelu nastavnog procesa, što ih zadržava u tradicionalnoj poziciji – objekta. Kako se u postupku vrednovanja učenika generiraju konflikti, to je ovom problemu potrebno posvetiti posebnu pažnju (Mrkonjić i Vlahović, 2008).

Kada se govori o evaluacijskim procesima, vrednovanje predstavlja najobuhvatniji i najširi termin čije komponenete praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje smo već spomenuli. Vrednovanje nije samo završni čin nastave i učenja, već se ono odvija u svim etapama procesa *učenje-poučavanje* (Lavrnja, 1998). Matijević (2017) navodi da su temeljne funkcije školskih ocjena (koje su završna etapa u procesu vrednovanja) *dijagnostička, prognostička i motivacijska*, te da je motivacijska funkcija po kojoj ocjena treba da potiče i ohrabruje učenika na daljnji rad, u stvari najviše problematična.

Nedostatak motivacije kod učenika smatra se jednim od najvećih problema u obrazovanju, što ukazuje na potrebu iznalaženja što efikasnijih načina motivisanja učenika. Dobro osmišljen, funkcionalan i kontinuiran proces vrednovanja sastavni je dio procesa motivacije učenika i unapređenja obrazovnog sistema. Još je Furlan (1969) isticao da su faktori uspješnog učenja primanje novih informacija u slušnoj i vidnoj komponenti i što kontinuiranja i intenzivnija aktivnost učenika i konačno potkrepljenje te aktivnosti u vidu povratne informacije.

Matijević (2004:12) definiše ocjenjivanje kao „dodjeljivanje određene ocjene za postignute rezultate učenika, odnosno razvrstavanje učenika u određene kategorije prema postignutim rezultatima u učenju i dogovorenim kriterijima.“, te da „ocjena predstavlja dogovoreni znak ili sustav znakova kojima se označava odgovarajuća razina postignuća u učenju.“ Ocjenjivanje se može posmatrati kao završnja faza praćenja i provjeravanja, ali nije nužno da svako praćenje i provjeravanje završi ocjenjivanjem. Tako Andrilović i Čudina-Obradović (1996) navode da je to svojevrsna kvalitativna analiza pri kojoj kao diobeni kriterij služi stupanj (količina i kvaliteta) postignuća određenih ciljeva. Matijević (2017) takođe ističe da je mnogo radova koji problematiziraju praćenje i ocjenjivanje učenika u pojedinim nastavnim predmetima, ukazujući na posebnosti koje je važno uočiti i uvažavati u tom pedagoški važnom poslu (vidjeti npr.: Borić, et al., 2008; Filipan-Žignić i Legac, 2006; Filipović, 2009; Jakopović, 2006; Pranjić, 1991; Vranković, et al., 2011). Međutim, svi ti radovi polaze od pretpostavke da se učenike mora ocjenjivati na skali od pet stupnjeva jer je tako država propisala pravilnicima. Autori Mrkonjić i Vlahović (2011) ističu da je ocjenjivanje afirmiran način kojim nastavnici nagrađuju ili kažnjavaju učenike, te da je taj proces još uvijek dosta formaliziran. Isti autori navode da najvažnijim uzrokom nejednakog ocjenjivanja istraživači smatraju pomanjkanje određenih kriterija ocjenjivanja.

Savremena koncepcija nastave ocjenjivanje posmatra u kontekstu vrednovanja (evaluacije) cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa, što znači da se ocjenjivanje određuje u korelaciji s praćenjem, a naročito provjeravanjem. Iako se provjeravanje i ocjenjivanje terminološki različito određuju, u procesu nastave oni su neodvojivi jedno od drugog jer provjeravanjem nastavnici prikupljaju podatke o ostvarenosti zadataka nastave na osnovu kojih se određenom ocjenom označava razina ostvarenosti tih zadataka. Lavrnja (1998) navodi da proces vrednovanja rezultata nastave i učenja određuje daljnji proces učenja u smislu postavljanja novih zadataka i sadržaja učenja i nastave. Krajnji je cilj procesa vrednovanja usavršavanje procesa nastave i učenja te ostvarivanje optimalno mogućeg razvoja učenika.

Vrednovanje učenika u određenom predmetu ima svoje specifičnosti, pa tako je i vrednovanje u nastavi jezika veoma kompleksno zbog komponenti samog predmeta. Što se tiče nastave jezika, njen temeljni cilj je osposobiti učenike za uspješnu komunikaciju na maternjem ili stranom jeziku, odnosno razvoj jezičko-komunikacijskih sposobnosti, ali i ovladavanje sadržajima drugih predmeta, te uključivanje u cjeloživotno obrazovanje (Pavličević-Franić et al., 2011). Ovladanost jezikom temelj je za učenje tokom cijelog života. Bosanski jezik satnicom je najopsežniji predmet u osnovnoj i srednjoj školi, usko je povezan sa svim ostalim predmetima jer se sva komunikacija odvija na maternjem jeziku. Engleski jezik kao prvi strani jezik takođe prati učenike kroz čitav proces školovanja. Iz tog razloga, vrednovanje učeničkih postignuća u ovom području izuzetno je bitno za nastavak školovanja svakog učenika i treba ga provoditi na način da ga učenici smatraju korisnim za njih same, te da imaju jasnu povratnu informaciju o tome u čemu su uspješni a šta trebaju unaprijediti.

Metodologija istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada je jedan kompleksan i osjetljiv segment nastavnog procesa, a to je vrednovanje učeničkih postignuća u nastavi jezika, te njegova izuzetno značajna funkcija – motivacijska. Osnovni cilj istraživanja, kao što se može vidjeti iz definisanja njegovog predmeta, je sticanje uvida u stavove nastavnika i učenika o motivacijskoj funkciji vrednovanja unutar jezičko-komunikacijskog područja. U skladu s predmetom i ciljem istraživanja postavljeni su sljedeći zadaci:

- Utvrditi zastupljenost formativnog vrednovanja u nastavi jezika;
- Utvrditi da li povratna informacija koju učenici dobiju nakon procesa vrednovanja djeluje motivirajuće na njih u smislu poboljšanja procesa učenja;
- Utvrditi razlike u stavovima učenika vezano za motivacijsku funkciju vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi bosanskog i engleskog jezika;
- Utvrditi razlike u stavovima učenika vezano za važnost ocjene iz bosanskog i engleskog jezika za njihovo dalje obrazovanje.

U skladu s navedenim zadacima istraživanja postavljena je opća hipoteza: *Vrednovanje učeničkih postignuća u jezičko-komunikacijskom području ima motivacijsku funkciju.*

Na osnovu opće hipoteze, postavljene su sljedeće podhipoteze:

- Pored sumativnog vrednovanja, u nastavi jezika je u velikoj mjeri zastupljeno i formativno vrednovanje učeničkih postignuća;
- Povratna informacija nakon procesa vrednovanja je značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja;
- Postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika u odnosu na predmet o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi jezika;
- Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o važnosti ocjene iz bosanskog i engleskog jezika za njihovo dalje obrazovanje.

U radu su korištene sljedeće metode: metoda teorijske analize i sinteze (kroz razradu teorijske osnove istraživanja i pri upoznavanju i analizi sadržaja prethodnih istraživanja koja su predmetno i metodološki srodna ovom problemu), empirijsko-neeksperimentalna metoda (survey) za tipično terensko istraživanje na izabranom uzorku pomoću instrumenata odabranih za potrebe ovog istraživanja, te komparativna i deskriptivna metoda kojima smo ispitali i opisali pojave vezane za predmet istraživanja. U cilju realizacije postavljenog cilja i zadataka

istraživanja, a na osnovu odgovarajućih tehnika, kao osnovni instrument korišten je anketni upitnik za nastavnike i učenike obuhvaćene istraživanjem. Anketni upitnik se sastojao od skala procjene Likertovog tipa sa 28 tvrdnji pomoću kojih su ispitanici izražavali stepen slaganja ili neslaganja sa predloženim tvrdnjama i četiri pitanja zatvorenog tipa. Na osnovu korištenih instrumenata istraživanja analizirali smo, utvrdili i interpretirali mišljenja i stavove učenika i nastavnika o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća unutar jezičko-komunikacijskog područja. Istraživanje je provedeno u četiri osnovne škole na području Hercegovačko-neretvanskog kantona u općini Mostar među učenicima osmih i devetih razreda, njih 270, te 17 nastavnika bosanskog i engleskog jezika koji predaju u tim školama. Struktura uzorka ispitanika prikazana je u Tabelama 1 i 2.

Tabela 1. Populacija i uzorak ispitanika -učenici

Učenici	Spol		Razred		Ukupno
	M	Ž	VIII	IX	
	130	140	126	144	270

Tabela 2. Populacija i uzorak ispitanika - nastavnici

Nastavnici	Spol		Predmet		Godine staža u struci			Ukupno
	M	Ž	Bosanski	Engleski	manje od 10 god.	od 10 do 20 god.	preko 20 god.	
	0	17	11	6	3	8	6	17

Istraživanje je provedeno početkom februara 2020. godine. Ispitanici su popunjavali anketni upitnik metodom papir-olovka, potpuno anonimno i dobrovoljno, te su mogli u bilo kom trenutku odustati od popunjavanja. Za statističku obradu i analizu podataka koristili smo SPSS program. Rezultati ovog istraživanja trebali bi ukazati na značaj i kompleksnost procesa vrednovanja učeničkih postignuća unutar jezičko-komunikacijskog područja, a pogotovo njegove motivacijske funkcije koja može biti od presudnog značaja za nastavak školovanja svakog učenika.

Interpretacija i diskusija rezultata istraživanja

U ovom dijelu ćemo prikazati najznačajnije rezultate istraživanja i napraviti njihovu kratku analizu. Prvi zadatak istraživanja bio je utvrditi zastupljenost formativnog vrednovanja u nastavi jezika, a na osnovu njega postavili smo prvu hipotezu koja glasi: *Pored sumativnog vrednovanja, u nastavi jezika u velikoj mjeri zastupljeno je i formativno vrednovanje učeničkih postignuća.*

U Tabelama 3 i 4 prikazani su stavovi učenika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi maternjeg i engleskog jezika. U Tabeli 3 možemo vidjeti stavove učenika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi bosanskog jezika.

Tabela 3. *Stavovi učenika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi bosanskog jezika*

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		f %	f %	f %	f %	f %
1.	Nastavnici jezika nas na početku školske godine upoznaju s elementima vrednovanja/ocjenjivanja	126 46,7%	72 26,7%	42 15,6%	23 8,5%	7 2,6%
2.	Nastavnici jezika nas na početku školske godine upoznaju s načinima vrednovanja/ocjenjivanja	101 37,4%	82 30,4%	46 17%	33 12,2%	8 3%
3.	Nastavnikove upute o načinu ocjenjivanja su razumljive svima	80 29,6%	93 34,4%	58 21,5%	27 10,0%	12 4,4%
4.	Nastavnik nas podsjeća na elemente i načine ocjenjivanja	67 24,8%	90 33,3%	72 26,7%	30 11,1%	11 4,1%
5.	Pri ocjenjivanju nastavnici jezika uvažavaju moje mišljenje	58 21,5%	61 22,6	65 24,1%	36 13,3%	50 18,5%
6.	Nastavnici koriste različite tehnike ocjenjivanja (pismeno, usmeno, različiti tipovi zadataka)	149 55,2%	54 20,0%	40 14,8%	12 4,4%	15 5,6%
7.	Ocjenu dobijem na jednom času nakon pismene ili usmene provjere	74 27,4%	72 26,7%	69 25,6 %	31 11,5%	24 8,9%
8.	Ocjenu dobijem i za razne aktivnosti (redovno pratim nastavu, javljam se, radim zadaću, plakate, ...)	59 21,9%	83 30,7%	71 26,3 %	24 8,9%	33 12,2%
9.	Zaključna ocjena iz jezika odraz je ne samo usmene i pismene provjere nego se vrednuju i druge aktivnosti (praktični radovi, aktivnost na času, posebni zadaci)	104 38,5%	70 25,9%	45 16,7 %	24 8,9%	27 10,0%
10.	Nastavnik jezika pravi bilješke o mom radu i napredovanju	37 13,7%	57 21,1%	82 30,4%	41 15,2%	53 19,6%
11.	Nastavnici jezika nam omogućuju da sami procijenimo svoj rad	47 17,4%	70 25,9%	85 31,5%	35 13,0%	33 12,2%

Za prvu tvrdnju koja je glasila „Nastavnici jezika nas na početku školske godine upoznaju s elementima vrednovanja/ocjenjivanja“, većina učenika odabrala je odgovor „uvijek“, čak 47,6% njih, a samo 2,6% učenika je dalo odgovor „nikad“. Slične odgovore učenici su birali i za tvrdnju da ih nastavnici *upoznaju s načinima vrednovanja/ocjenjivanja*, njih 37,4% je odabralo odgovor „uvijek“, 30,4% odgovor „često“, a samo 3 % odgovor „nikad“. Većina učenika smatra i da su „Nastavnikove upute o načinu ocjenjivanja su razumljive svima“, pa je njih 29,6% za ovu tvrdnju dalo odgovor „uvijek“, a 34,4% učenika je dalo odgovor „često“. Samo 4,4% učenika smatra im nastavnikove upute o načinu ocjenjivanja nisu razumljive. Za narednu tvrdnju, „Nastavnik nas podsjeća na elemente i načine ocjenjivanja“, većina učenika, njih 33,3% je dalo odgovor „često“, a nije zanemariv broj ni

onih koji su odabrali odgovor „ponekad“, njih 26,7%. Za tvrdnju „*Pri ocjenjivanju nastavnici jezika uvažavaju moje mišljenje*“, većina učenika, njih 24,1% odabralo je odgovor „ponekad“, a 21,5% učenika odabralo je odgovor „uvijek“. Čak 55,2% učenika smatra da nastavnici uvijek pri ocjenjivanju koriste različite tehnike, a samo 4,4% učenika za ovu tvrdnju odabralo je odgovor „rijetko“. 27,4% učenika smatra da uvijek dobije ocjenu na jednom času nakon pismene ili usmene provjere, a 26,7 % učenika smatra da ocjenu često dobije na jednom času nakon pismene ili usmene provjere. Za tvrdnju „*Ocjenu dobijem i za razne aktivnosti*“, 30,7% učenika je dalo odgovor „često“, a 8,9% učenika je dalo odgovor „rijetko“. Što se tiče zaključne ocjene iz jezika, 38,5% učenika smatra da je ona uvijek odraz ne samo usmene i pismene provjere nego se vrednuju i druge aktivnosti, a 25,9% učenika smatra da je to često slučaj. 30,4% učenika se izjasnilo da nastavnici ponekad prave bilješke o njihovom radu i napredovanju, a 21,1% učenika smatra da to nastavnici često rade. Učenici su se slično izjasnili i vezano za tvrdnju da im nastavnici jezika omogućavaju da sami procijene svoj rad, pa se njih 31,5% izjasnilo da im to nastavnici ponekad omogućavaju, a njih 25,9% se izjasnilo da im to nastavnici često omogućavaju.

U Tabeli 4 možemo vidjeti stavove učenika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi engleskog jezika.

Tabela 4. Stavovi učenika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi engleskog jezika

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		f %	f %	f %	f %	f %
1.	Nastavnici jezika nas na početku školske godine upoznaju s elementima vrednovanja/ocjenjivanja	109 40,4%	94 34,8%	36 13,3%	23 8,5%	8 3,0%
2.	Nastavnici jezika nas na početku školske godine upoznaju s načinima vrednovanja/ocjenjivanja	101 37,4%	91 33,7%	47 17,4%	25 9,3%	6 2,2%
3.	Nastavnikove upute o načinu ocjenjivanja su razumljive svima	83 30,7%	101 37,4%	57 21,1%	22 8,1%	7 2,6%
4.	Nastavnik nas podsjeća na elemente i načine ocjenjivanja	55 20,4%	105 38,9%	65 24,1%	35 13,0%	10 3,7%
5.	Pri ocjenjivanju nastavnici jezika uvažavaju moje mišljenje	49 18,1%	73 27,0%	70 25,9 %	32 11,9%	46 17,0%
6.	Nastavnici koriste različite tehnike ocjenjivanja (pismeno, usmeno, različiti tipovi zadataka)	132 48,9%	73 27,0%	43 15,9%	13 4,8%	9 3,3%
7.	Ocjenu dobijem na jednom času nakon pismene ili usmene provjere	73 27,0%	83 30,7%	62 23,0%	35 13,0%	17 6,3%
8.	Ocjenu dobijem i za razne aktivnosti (redovno pratim nastavu, javljam se, radim zadaću, plakate, ...)	63 23,3%	87 32,2%	74 27,4%	22 8,1%	24 8,9%

9.	Zaključna ocjena iz jezika odraz je ne samo usmene i pismene provjere nego se vrednuju i druge aktivnosti (praktični radovi, aktivnost na času, posebni zadaci)	114 42,2%	74 27,4%	42 15,6%	23 8,5%	17 6,3%
10.	Nastavnik jezika pravi bilješke o mom radu i napredovanju	43 15,9%	66 24,4%	85 31,5%	34 12,6%	42 15,6%
11.	Nastavnici jezika nam omogućuju da sami procijenimo svoj rad	49 18,1%	74 27,4%	83 30,7%	38 14,1%	26 9,6%

Za prvu tvrdnju koja je glasila „Nastavnici jezika nas na početku školske godine upoznaju s elementima vrednovanja/ocjenjivanja“, većina učenika odabrala odgovor „uvijek“, njih 40,4%, a samo 3,0% učenika je odabralo odgovor „nikad“. Slične odgovore učenici su birali i za tvrdnju vezanu za *upoznavanje s načinima vrednovanja/ocjenjivanja*, pa je njih 37,4% je odabralo odgovor „uvijek“, 33,7% odgovor „često“, a samo 2,2 % odgovor „nikad“. Većina učenika smatra i da su *nastavnikove upute o načinu ocjenjivanja svima razumljive*, pa je njih 30,7% za ovu tvrdnju dalo odgovor „uvijek“, a 37,4% njih je dalo odgovor „često“, a samo 2,6% učenika je dalo odgovor „nikad“. Samo 2,2% učenika smatra im nastavnikove upute o načinu ocjenjivanja nisu razumljive. Za narednu tvrdnju, „Nastavnik nas podsjeća na elemente i načine ocjenjivanja“, većina učenika, njih 38,9% je dalo odgovor „često“, a 24,1% njih je odabralo odgovor „ponekad“. Za tvrdnju „Pri ocjenjivanju nastavnici jezika uvažavaju moje mišljenje“, 27,0% učenika odabralo je odgovor „ponekad“, a tek 18,1% učenika odabralo je odgovor „uvijek“, a 17,0% učenika smatra da to nastavnici nikad ne čine. Čak 48,9% učenika smatra da nastavnici pri ocjenjivanju uvijek koriste različite tehnike, a samo 3,3% njih za ovu tvrdnju odabralo je odgovor „nikad“. 30,7% učenika smatra da često dobije ocjenu na jednom času nakon pismene ili usmene provjere, a 27,0 % njih smatra da ocjenu dobije uvijek. Za tvrdnju „Ocjenu dobijem i za razne aktivnosti“, 32,2% učenika je dalo odgovor „često“, a 27,4% učenika je dalo odgovor „ponekad“. Što se tiče zaključne ocjene iz jezika, 42,2% učenika smatra da je ona uvijek odraz ne samo usmene i pismene provjere nego se vrednuju i druge aktivnosti, a 27,4% njih smatra da je to često slučaj. 31,5% učenika se izjasnilo da nastavnici ponekad prave bilješke o njihovom radu i napredovanju, a 24,4% učenika smatra da to nastavnici često rade. Slično su se izjasnili i vezano za tvrdnju da im nastavnici jezika omogućavaju da sami procijene svoj rad, pa se njih 30,7% izjasnilo da im to oni ponekad omogućavaju, a 27,4% učenika se izjasnilo da im to često omogućavaju.

U Tabeli 5 prikazani su stavovi nastavnika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi bosanskog i engleskog jezika.

Tabela 5. Stavovi nastavnika o zastupljenosti formativnog vrednovanja u nastavi jezika

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		f %	f %	f %	f %	f %
1.	Na početku školske godine upoznajem učenike s elementima vrednovanja/ocjenjivanja	16 94,1%	1 5,9%	0 0	0 0	0 0

2.	Na početku školske godine upoznajem učenike s načinima vrednovanja/ocjenjivanja	17 100%	0 0	0 0	0 0	0 0
3.	Upute o načinu ocjenjivanja su razumljive svim učenicima	12 70,6%	5 29,4%	0 0	0 0	0 0
4.	Podsjećam učenike na elemente i načine ocjenjivanja	9 52,9%	8 47,1%	0 0	0 0	0 0
5.	Pri ocjenjivanju uvažavam mišljenje učenika	6 35,3%	7 41,2%	4 23,5%	0 0	0 0
6.	Koristim različite tehnike ocjenjivanja (pismeno, usmeno, različiti tipovi zadataka)	13 76,5%	4 23,5%	0 0	0 0	0 0
7.	Ocjenu dajem na jednom času nakon pismene ili usmene provjere	5 29,4%	7 41,2%	5 29,4%	0 0	0 0
8.	Ocjenu dajem i za razne aktivnosti (aktivnosti na času, zadaća, plakati itd)	2 11,8%	13 76,5%	2 11,8%	0 0	0 0
9.	Zaključna ocjena iz jezika odraz je ne samo usmene i pismene provjere nego se vrednuju i druge aktivnosti (praktični radovi, aktivnost na času, posebni zadaci)	12 70,6%	5 29,4%	0 0	0 0	0 0
10.	Pravim bilješke o radu i napredovanju učenika	8 47,1%	8 47,1%	1 5,9%	0 0	0 0
11.	Omogućujem učenicima da sami procijene svoj rad	5 29,4%	10 58,8%	2 11,8%	0 0	0 0

Za prvu tvrdnju koja je glasila „Na početku školske godine učenike upoznajem s elementima vrednovanja/ocjenjivanja“, većina nastavnika je odabrala odgovor „uvijek“, njih 94,1% njih, a samo 5,9% nastavnika je odabralo odgovor „često“. Za tvrdnju da učenike *upoznajem s načinima vrednovanja/ocjenjivanja*, svi nastavnici, znači 100%, su odabrali odgovor „uvijek“. Većina nastavnika, njih 70,6%, smatra da su *njihove upute o načinu ocjenjivanja uvijek razumljive*, a 29,4% nastavnika smatra da su one često razumljive svim učenicima. Što se tiče treće tvrdnje, 52,9% nastavnika se izjasnilo da uvijek učenike podsjeća na elemente i načine ocjenjivanja, a 47,1% njih da to često čine. 47,1% nastavnika se izjasnilo da uvijek ili često prave bilješke o radu i napredovanju učenika, a samo 5,9% njih se izjasnilo da to ponekad čine. 58,8% njih se izjasnilo da često omogućavaju učenicima da i sami procijene svoj rad, a njih 29,4% se izjasnilo da im to uvijek omogućavaju, a 11,8% nastavnika se izjasnilo da im to ponekad omogućavaju.

Na osnovu analize podataka u Tabelama 3, 4 i 5, te na osnovu dobivenih vrijednosti možemo potvrditi prvu hipotezu koja je glasila: *Pored sumativnog vrednovanja, u nastavi jezika u velikoj mjeri zastupljeno je i formativno vrednovanje učeničkih postignuća*, koje je preduslov za uspješnu motivaciju učenika.

Drugi zadatak istraživanja bio je da ispitamo stavove učenika i nastavnika o tome u kojoj mjeri je povratna informacija nakon procesa vrednovanja motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja, a na osnovu njega postavili smo drugu hipotezu koja glasi: *Povratna informacija nakon procesa vrednovanja je značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja.*

U Tabeli 6 prikazani su stavovi učenika o tome u kojoj mjeri je povratna informacija nakon procesa vrednovanja za njih značajan motivacioni faktor u smislu poboljšanja procesa učenja u nastavi bosanskog jezika.

Tabela 6. *Stavovi učenika o tome u kojoj mjeri je povratna informacija nakon procesa vrednovanja značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja u nastavi bosanskog jezika*

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		F %	f %	f %	f %	f %
1.	Nakon ocjenjivanja od nastavnika dobijem povratnu informaciju koja mi pomaže da moje učenje bude uspješnije	77 28,5%	80 29,6%	60 22,2%	28 10,4%	25 9,3%
2.	Jasno mi je šta se od mene traži za svaku određenu ocjenu	131 48,5%	84 31,1%	30 11,1%	12 4,4%	13 4,8%
3.	Nastavnici svaku ocjenu javno saopštavaju i kratko obrazlažu svima	125 46,3%	61 22,6%	49 18,1%	26 9,6%	9 3,3%
4.	Pismene i druge vrste radova dobijemo na uvid	189 70,0%	49 18,1%	18 6,7%	7 2,6%	7 2,6%
5.	Nastavnik jezika ističe pozitivne strane postignuća i vještina učenika	88 32,6%	98 36,3%	49 18,1%	17 6,3%	18 6,7%
6.	S nastavnicima jezika razgovaram o poteškoćama u učenju i načinu njihovog prevazilaženja	36 13,3%	70 25,9%	87 32,2%	38 14,1%	39 14,4%
7.	Ocjena mi pomaže da uočim greške u vlastitom učenju i da ih ispravim	28 10,4%	26 9,6%	61 22,6 %	77 28,5%	78 28,9%

Za prvu tvrdnju koja je glasila „*Nakon ocjenjivanja od nastavnika dobijem povratnu informaciju koja mi pomaže da moje učenje bude uspješnije*“, većina učenika, njih 29, 6% odabrala je odgovor „često“, a 28,5% odabralo je odgovor „uvijek“, dok je 9,3% učenika odabralo odgovor „nikad“. Za tvrdnju „*Jasno mi je šta se od mene traži za svaku određenu ocjenu*“, većina učenika, njih 48,5% odabralo je odgovor „uvijek“, dok je samo 4,8% učenika odabralo odgovor „nikad“. 46,3% učenika se izjasnilo da nastavnici svaku ocjenu uvijek javno saopštavaju i obrazlažu, 22,6% da to rade često, dok je samo 3,3% učenika izjavilo da to nastavnici nikad ne rade. Čak 70,0% učenika je izjavilo da uvijek dobiju na uvid pismene i druge vrste radova, a samo 2,6% učenika se izjasnilo da to nikad ne dobiju. Za tvrdnju

„Nastavnik jezika ističe pozitivne strane postignuća i vještina učenika“, većina učenika, njih 36,3% odabrala je odgovor „često“, a nije zanemariv ni broj onih koji su odabrali odgovor „uvijek“, njih 32,6%. Samo 32,2% učenika se izjasnilo da ponekad razgovara sa nastavnicima o poteškoćama u učenju i načinu njihovog prevazilaženja, a 13,3% učenika da to uvijek čini. Za tvrdnju „Ocjena mi pomaže da uočim greške u vlastitom učenju i da ih ispravim“, većina učenika, njih 28,9% je odgovorila da to nikad nije slučaj, a samo 10,4% učenika je za ovu tvrdnju odabralo odgovor „uvijek“.

U Tabeli 7 prikazani su stavovi učenika o tome u kojoj mjeri je povratna informacija nakon procesa vrednovanja za njih značajan motivacioni faktor u smislu poboljšanja procesa učenja u nastavi engleskog jezika.

Tabela 7. Stavovi učenika o tome u kojoj mjeri je povratna informacija nakon procesa vrednovanja značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja u nastavi engleskog jezika

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		F %	f %	f %	f %	f %
1.	Nakon ocjenjivanja od nastavnika dobijem povratnu informaciju koja mi pomaže da moje učenje bude uspješnije	73 27,0%	93 34,4%	60 22,2%	27 10,0%	17 6,3%
2.	Jasno mi je šta se od mene traži za svaku određenu ocjenu	121 44,8%	97 35,9%	28 10,4%	16 5,9%	8 3,0%
3.	Nastavnici svaku ocjenu javno saopštavaju i kratko obrazlažu svima	107 39,6%	71 26,3%	63 23,3%	19 7,0%	10 3,7%
4.	Pismene i druge vrste radova dobijemo na uvid	180 66,7%	49 18,1%	24 8,9%	8 3,0%	9 3,3%
5.	Nastavnik jezika ističe pozitivne strane postignuća i vještina učenika	79 29,3%	106 39,3%	60 5,2%	14 5,2%	11 4,1%
6.	S nastavnicima jezika razgovaram o poteškoćama u učenju i načinu njihovog prevazilaženja	41 13,3%	78 28,9%	89 33,0%	33 12,2%	29 10,7%
7.	Ocjena mi pomaže da uočim greške u vlastitom učenju i da ih ispravim.	22 8,1%	25 9,3%	71 26,3 %	79 29,3%	73 27,0%

Za prvu tvrdnju koja je glasila „Nakon ocjenjivanja od nastavnika dobijem povratnu informaciju koja mi pomaže da moje učenje bude uspješnije“, većina učenika, njih 34, 4% odabrala je odgovor „često“, a 27,0% odabralo je odgovor „uvijek“, dok je 6,3% učenika odabralo odgovor „nikad“. Za tvrdnju „Jasno mi je šta se od mene traži za svaku određenu ocjenu“, većina učenika, njih 44,8% odabralo je odgovor „uvijek“, dok je samo 3,0% učenika odabralo odgovor „nikad“. 39,6% učenika se izjasnilo da nastavnici svaku ocjenu uvijek javno

saopštavaju i obrazlažu, njih 26,3% da to rade često, dok je samo 3,7% učenika izjavilo da to nastavnici nikad ne rade. Čak 66,7% učenika je izjavilo da uvijek dobiju na uvid pismene i druge vrste radova, a samo 3,3% učenika se izjasnilo da to nikad ne dobiju. Za tvrdnju „Nastavnik jezika ističe pozitivne strane postignuća i vještina učenika“, većina učenika, njih 39,3% odabrala je odgovor „često“, a njih 29,3% je odabralo odgovor „uvijek“. Samo 33,0% učenika se izjasnilo da ponekad razgovara sa nastavnicima o poteškoćama u učenju i načinu njihovog prevazilaženja, a 13,3% učenika da to uvijek čini. Za tvrdnju „Ocjena mi pomaže da uočim greške u vlastitom učenju i da ih ispravim“, većina učenika, njih 29,3% je odgovorila da je to rijetko, a samo 8,1% učenika je za ovu tvrdnju odabralo odgovor „uvijek“.

U Tabeli 8 vidimo stavove nastavnika o tome u kojoj mjeri je po njihovom mišljenju povratna informacija nakon procesa vrednovanja značajan motivacioni faktor za učenike u smislu poboljšanja procesa učenja.

Tabela 8. Stavovi nastavnika o tome u kojoj mjeri je povratna informacija nakon procesa vrednovanja značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		F %	f %	f %	f %	f %
1.	Nakon ocjenjivanja od nastavnika dobijem povratnu informaciju koja mi pomaže da moje učenje bude uspješnije	12 70,6%	5 29,4%	0 0	0 0	0 0
2.	Jasno mi je šta se od mene traži za svaku određenu ocjenu	7 41,2%	10 58,8%	0 0	0 0	0 0
3.	Nastavnici svaku ocjenu javno saopštavaju i kratko obrazlažu svima	14 82,4%	3 17,6%	0 0	0 0	0 0
4.	Pismene i druge vrste radova dobijemo na uvid	17 100%	0 0	0 0	0 0	0 0
5.	Nastavnik jezika ističe pozitivne strane postignuća i vještina učenika	13 76,5%	4 23,5%	0 0	0 0	0 0
6.	S nastavnicima jezika razgovaram o poteškoćama u učenju i načinu njihovog prevazilaženja	9 52,9%	8 47,1%	0 0	0 0	0 0
7.	Ocjena mi pomaže da uočim greške u vlastitom učenju i da ih ispravim.	1 5,9%	8 47,1%	8 47,1%	0 0	0 0

Za prvu tvrdnju koja je glasila „Nakon ocjenjivanja dajem učeniku povratnu informaciju koja mu pomaže da učenje bude uspješnije“, većina nastavnika, njih 70,6% odabrala je odgovor „uvijek“, a 29,4% odabralo je odgovor „često“. Za tvrdnju da je učenicima jasno šta se od njih traži za svaku određenu ocjenu, većina nastavnika, njih 58,8% odabrala je odgovor „često“, dok

je 41,2% nastavnika odabralo odgovor „uvijek“. Čak 82,4% nastavnika se izjasnilo da svaku ocjenu uvijek javno saopštava i obrazlaže, a njih 17,6% to radi često. Svi anketirani nastavnici, znači 100%, su izjavili da uvijek daju na uvid pismene i druge vrste radova. Za tvrdnju „*Ističem pozitivne strane postignuća i vještina učenika*“, većina nastavnika, njih 76,5% odabrala je odgovor „uvijek“, a njih 23,5% je odabralo odgovor „često“. 52,9% nastavnika se izjasnilo da uvijek razgovara sa učenicima o poteškoćama u učenju i načinu njihovog prevazilaženja, a 47,1% nastavnika da to često čini. Za tvrdnju „*Ocjena iz jezika pomaže učenicima da uoče greške u vlastitom učenju i da ih isprave*“, većina nastavnika, njih 47,1% je odgovorilo da je to često ili ponekad, a samo 5,9% nastavnika je za ovu tvrdnju odabralo odgovor „uvijek“.

Na osnovu analize rezultata i dobivenih vrijednosti možemo potvrditi i drugu hipotezu koja je glasila: *Povratna informacija nakon procesa vrednovanja je značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja.*

Treći zadatak istraživanja bio je da utvrdimo da li postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi bosanskog i engleskog jezika, a na osnovu njega postavili smo treću hipotezu koja glasi: *Postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi bosanskog i engleskog jezika.*

U Tabeli 9 vidimo stavove učenika o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi bosanskog i engleskog jezika.

Tabela 9. Stavovi učenika o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi bosanskog i engleskog jezika.

Rb.	Indikator	Jezik	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad	Hi-hvadrat
			f	f	f	f	f	
1.	Jasni kriteriji vrednovanja/ocjenjivanja motivišu me da postignem bolje rezultate u nastavi jezika	B	73	80	67	29	21	431,98
		E	66	87	72	29	16	
2.	Ocjenjivanje na času jezika potiče me na kreativnost i inovativno djelovanje.	B	62	79	56	32	37	469,01
		E	48	82	76	32	32	
3.	Ocjenjivanje na času jezika me potiče na razvijanje pozitivnih stavova o sebi i drugima	B	66	79	56	32	37	540,52
		E	61	82	57	34	36	
4.	Nastavnik jezika me potiče na samostalan rad i izražavanje	B	47	70	85	35	33	467,94
		E	92	89	50	19	20	
5.	Ocjenjivanje na času jezika potiče takmičenje među učenicima	B	60	67	72	36	35	458,31
		E	51	66	76	48	29	
6.	Kontinuirano ocjenjivanje i praćenje od strane nastavnika potiče me na redovno učenje	B	67	76	78	26	23	462,62
		E	56	91	75	29	19	
7.	Tokom ocjenjivanja atmosfera na času je pozitivna	B	47	60	76	45	42	467,19
		E	44	63	90	43	30	

8.	Zadovoljan/na sam načinom ocjenjivanja na časovima maternjeg i stranog jezika.	B	74	73	65	32	26	469,89
		E	77	92	57	26	18	
9.	Ocjena iz maternjeg i stranog jezika važna je za nastavak mog školovanja (srednja škola, fakultet)	B	33	14	26	26	18	475,45
		E	30	16	22	63	139	
10.	Nastavnicima jezika stalo je da budem uspješan u predmetu maternji/strani jezik	B	39	28	36	74	93	542,62
		E	28	29	47	71	95	

Izračunata vrijednost χ^2 za svaki navedeni indikator je veća je od graničnih vrijednosti na nivou značajnosti 0,05=26,29, kao i na nivou 0,01=32,0 za df=16, na osnovu čega zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u frekvenciji procjene ispitanika o prethodno navedenim indikatorima o motivacijskoj funkciji vrednovanja. Na osnovu dobijenih vrijednosti i obrade rezultata možemo potvrditi i treću hipotezu koja je glasila: *Postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o motivacijskoj funkciji vrednovanja učeničkih postignuća u nastavi bosanskog i engleskog jezika.*

Četvrti zadatak istraživanja bio je da utvrdimo da li postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o važnosti ocjene iz bosanskog i engleskog jezika za njihovo dalje obrazovanje, a na osnovu toga postavili smo i četvrtu hipotezu koja glasi: *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o važnosti ocjene iz bosanskog i engleskog jezika za njihovo dalje obrazovanje.*

U Tabeli 10 prikazani su stavovi učenika vezani za pitanje o tome šta oni rade kad dobiju lošu ocjenu iz jezika.

Tabela 10. Stavovi učenika o tome šta rade kad dobiju lošu ocjenu iz jezika

Rb.	Indikator	Jezik	Odmah učim da je popravim	Nemam volje učiti	Nastavim učiti uobičajeno	Hi-hvadrat
			f	f	f	
1.	Kad dobijem lošu ocjenu iz jezika	B	171	44	55	0,22
		E	171	45	54	

Kao što možemo vidjeti iz tabele, većina učenika nakon dobivene loše ocjene odmah uči da bi tu ocjenu popravila.

U Tabeli 11 prikazani su stavovi učenika vezani za pitanje o tome šta rade kad dobiju dobru ocjenu iz jezika.

Tabela 11. Stavovi učenika o tome šta rade kad dobiju dobru ocjenu iz jezika

Rb.	Indikator	Jezik	Trudim se još više učiti	Jedno vrijeme ne učim	Nastavim učiti uobičajeno	Hi-hvadrat
			f	f	f	
1.	Kad dobijem dobru ocjenu iz jezika	B	72	73	125	1,13
		E	72	74	124	

Kao što možemo vidjeti iz tabele, većina učenika se izjasnila da nakon što dobije dobru ocjenu, nastavi učiti uobičajenim tempom.

U Tabeli 12 prikazani su stavovi učenika vezani za pitanje o tome šta za njih znači ocjena iz jezika.

Tabela 12. Stavovi učenika vezani za pitanje o tome šta za njih znači ocjena iz jezika

Rb.	Indikator	Jezik	Pokazatelj mog znanja	Zadovoljstvo	Motivacija da nastavim učiti	Ništa	Hi-hvadrat
			f	f	f	f	
1.	Šta za tebe znači ocjena iz jezika?	B	88	35	117	30	2,46
		E	88	34	118	30	

Uvidom u Tabelu 12 zaključujemo da ocjena iz jezika za većinu učenika znači motivaciju za dalje učenje.

U Tabeli 13 prikazani su stavovi učenika vezani za pitanje o tome da li je ocjena iz jezika pozitivan poticaj za njihov lični razvoj.

Tabela 13. Stavovi učenika o tome da li je ocjena iz jezika pozitivan poticaj za njihov lični razvoj

Rb.	Indikator	Jezik	Da	Ne	Donekle	Hi-hvadrat
			f	f	f	
1.	Smatraš li da su ocjene iz jezika pozitivan poticaj u tvom ličnom razvoju?	B	175	16	79	1,378
		E	175	17	78	

Kao što možemo vidjeti iz tabele, većina učenika se izjasnila da je za njih ocjena iz jezika pozitivan poticaj u njihovom ličnom razvoju. Izračunata vrijednost χ^2 za svaki navedeni indikator je manja od graničnih vrijednosti na nivou značajnosti 0,05 kao i na nivou 0,01, na osnovu čega zaključujemo da ne postoji statistički značajna razlika u procjenama ispitanika o prethodno navedenim indikatorima o važnosti ocjene iz bosanskog i engleskog jezika za njihovo dalje obrazovanje.

Na osnovu analize rezultata i dobijenih vrijednosti možemo potvrditi i četvrtu hipotezu koja je glasila: *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika o važnosti ocjene iz bosanskog i engleskog jezika za njihovo dalje obrazovanje.*

Na osnovu testiranja svih postavljenih hipoteza, odnosno rješenja svih postavljenih zadataka istraživanja možemo konstatirati da se potvrđuje naša opća hipoteza: *Vrednovanje učeničkih postignuća u jezičko-komunikacijskom području ima motivacijsku funkciju.*

Zaključna razmatranja

Učenici i nastavnici obuhvaćeni ovim istraživanjem su imali zadatak da iskažu svoje mišljenje i stavove o jednom od najbitnijih i najosjetljivijih procesa u nastavi – procesa vrednovanja učeničkih postignuća. Svoje stavove o predmetu istraživanja ispitanici su iskazali pomoću Likertove skale stavova i pitanja zatvorenog tipa, a ukupan uzorak učenika je N=270, među kojima je 126 učenika osmih razreda osnovne škole i 144 učenika devetih razreda. Ukupan uzorak nastavnika je N=17, od čega je 11 nastavnika bosanskog jezika, a 6 nastavnika engleskog jezika, a u obradi podataka korišten je statistički paket IBM SPSS Statistics 23. Na temelju teorijske osnove istraživanja i analize sadržaja prethodnih istraživanja srodnih ovoj temi, te na osnovu provedenog empirijskog-neeksperimentalnog istraživanja, opravdano smo izveli pojedine zaključke vezane za predmet istraživanja:

- U procesu ocjenjivanja unutar jezičko-komunkcijskog područja, pored tradicionalnog sumativnog ocjenjivanja, u značajnoj mjeri je zastupljeno i formativno s ciljem poboljšanja uspjeha učenika u procesu učenja, dodatne motivacije i poticaja na kontinuirano praćenje vlastitog napretka, kao i sposobnosti samoprocjene vlastitih mogućnosti i znanja.
- Povratna informacija nakon procesa vrednovanja zastupljena je u nastavi jezika i njen cilj svakako nije samo informisanje učenika o postignutom nivou znanja, nego je ta povratna informacija, makar bila i negativna, za učenike značajan motivacioni faktor za poboljšanje procesa učenja. Ona je česta i pravovremena, a njena glavna poruka je da je uspjeh svakog učenika posljedica uloženog napora, a ne nekih vanjskih činilaca.
- Većina učenika smatra da je ocjena iz jezika značajna za njihovo dalje školovanje jer u savremenom društvu komunikacijske kompetencije se izuzetno cijene i značajno doprinose razvoju kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje i razvoj. Ovladanost jezikom direktno utiče na ovladavanje sadržajima iz svih drugih predmeta što je bitna dodatna motivacija za učenje u procesu nastave jezika.

Vrednovanje u nastavi, dakle, treba da bude kontinuiran proces kojem nastavnici pristupaju maksimalno odgovorno i objektivno tragajući za što djelotvornijim sistemom evidentiranja, praćenja i provjeravanja učenika jer „moramo biti svjesni činjenice da svako mjerenje znanja, vještina i navika, a naročito sposobnosti, interesa i stavova učenika ima relativno nisku razinu preciznosti, čak kada se i koriste najbolji mjerni instrumenti“ (Kadum-Bošnjak i Brajković, 2007:49). Kako bi se poboljšao kvalitet učenja i podučavanja i sami učenici moraju biti više neposredno uključeni u proces vrednovanja jer im to omogućava realniju procjenu vlastitih postignuća. Samo sistematičan, kontinuiran, objektivan i individualiziran proces vrednovanja za učenike je motivacija za poboljšanje procesa učenja i pokazatelj za postizanje boljeg uspjeha. Poboljšanje procesa vrednovanja, a posebno njegove motivacijske funkcije, ima pozitivne efekte na učinkovitost učenja i podučavanja i dovodi do poboljšanja kvaliteta obrazovanja u cjelini.

Literatura

1. Furlan, I. (1969). *Osnove procesa učenja*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Kadum-Bošnjak, S., Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori* 2.
3. Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa.

4. Lavrnja, I. (1998). *Poglavlja iz didaktike*. Rijeka: Pedagoški fakultet.
5. Mandić, P. i Vilotijević, M. (1980). *Vrednovanje rada u školi*. Sarajevo: Svjetlost.
6. Matijević, M. (2004). *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipex.
7. Matijević, M. (2005). Evaluacija u odgoju i obrazovanju. *Pedagoška istraživanja*, 2(2), 279-298. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/139323>, 25. 3. 2020.
8. Matijević, M. (2011). Pedagoški vid vrednovanja i ocjenjivanja učenika. U: Drandić, B. (ur.) *Pravno-pedagoški priručnik za osnovne i srednje škole* (str. 241-251). Zagreb: Znamen.
9. Matijević, M. (2017). Izazovi vrednovanja škole i u školi. U: Zbornik radova sa naučnog skupa *Banjalučki novembarški susreti 2016*, (Tom 2) (str. 93-118). Banja Luka: Filozofski fakultet.
10. Mrkonjić, A., Vlahović, J. (2008). Vrednovanje u školi. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju. Preuzeto s: [file:///C:/Users/User/Downloads/03_mrkonjic%20\(1\).PDF](file:///C:/Users/User/Downloads/03_mrkonjic%20(1).PDF), 26. 3. 2020.
11. Pavličević-Franić et al., (2011). Utjecaj načina poučavanja na motivaciju i stav učenika prema hrvatskome jeziku kao nastavnom predmetu. *Napredak* 152 (2) 171 – 188.
12. Trstenjak, J. (2017). *Vrednovanje obrazovnih postignuća učenika u višim razredima osnovne škole* (Diplomski rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:403716>, 27. 3. 2020.
13. Vilotijević, M. (2004): *Od tradicionalnog ka kompleksnom vrednovanju*. U: Jugoslovenska pedagogija druge polovine 20. veka (str. 245–254). Beograd: IPA Filozofskog fakulteta i Učiteljski fakultet, Užice.

MOTIVATIONAL FUNCTION OF EVALUATION OF STUDENTS' ACHIEVEMENTS WITHIN THE LANGUAGE-COMMUNICATION TEACHING AREA

Abstract

Evaluating students' achievements is an extremely complex teaching activity, an indispensable part of all phases of the teaching process and one of the key components of a quality education system. The evaluation process enables teachers to collect information about the students' acquired knowledge and skills, independence, creativity, degree of competence development and demonstrated individual interests. If carried out well, the students receive feedback on their work, so the teachers can see the success of their work methods. The quality education we all strive for requires a quality evaluation process which involves continuous monitoring, reviewing and evaluating students' achievements. The paper analyses the procedures and elements of evaluation in Bosnian and foreign language teaching in primary school and in addition to the summative, the representation of formative evaluation was also analysed, as well as the motivational function of the evaluation process. After collecting the data for the purpose of designing the theoretical part of the paper, we approached the drafting of the methodological part of the paper which is the basis for empirical research of the problem. Using the methods of theoretical analysis and synthesis, comparative method, descriptive and survey method, we examined the attitudes of Bosnian and English teachers, and eighth and ninth grade elementary school students about the process of evaluating students' achievement in language teaching. The aim of the research was to determine the presence of formative evaluation in language teaching, its functions in the teaching process, differences in teachers' attitudes in relation to the language they teach, differences

in students' attitudes in relation to the subject, and how motivating the evaluation process is in terms of improvement of the learning process.

Key words: *motivation, evaluation, students' achievements, Bosnian language, English language.*